

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ**

ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMÜ

GÜNEY-BATI OĞUZ GRUBU TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

HAFT	ANA TEMALAR VE KONULAR
A	
1	Giriş. HALK EDEBİYATYNDAN TÜRKMEN EDEBİYATYNA GEÇİŞ
2	20-NJY ÝYLLAR WE TÜRKMEN EDEBİYATY
3	TÜRKMEN EDEBİYATYNYŇ SOWET DÖWRÜNİŇ BAŞLANMAGY (1924)
4	TÜRKMEN EDEBİYATYNYŇ GOZGALYAN MESELELER
5	TÜRKMEN EDEBİYATYNYŇ İLKİNJİ ŞAHYRLAR
6	TÜRKMEN EDEBİYATYNYŇ İLKİNJİ ÝAZYJYLAR
7	30-NJY ÝYLLAR WE TÜRKMEN EDEBİYATY
8	TÜRKMEN EDEBİYATYNYŇ KERWENBAŞY BERDİ KERBABAÝEW
9	TÜRKMEN EDEBİYATYNYŇ BELLİ ÝAZYŞYSY AGAHAN DURDYÝEW
10	TÜRKMEN EDEBİYATYNYŇ BELLİ ÝAZYŞYSY NURMYRAT SARYHANOW
11	TÜRKMEN EDEBİYATYNYŇ BELLİ ÝAZYŞYSY HYDYR DERÝAÝEW
12	TÜRKMEN EDEBİYATYNYŇ BELLİ ŞAHYRY WE ÝAZYŞYSY AMAN KEKİLOW
13	TÜRKMEN EDEBİYATYNYŇ BELLİ ŞAHYRY TOWŞAN ESENOWA
14	TÜRKMEN EDEBİYATYNYŇ BELLİ ŞAHYRY GARA SEÝİTLİÝEW
EK	HÄZIRKI ZAMAN TÜRKMEN EDEBİYATYNA DEGIŞLI TEKSTLER, SESLI ÝAZGYLAR, KASETALAR...
EK	<i>HÄZIRKI ZAMAN TÜRKMEN EDEBİYATYNA DEGIŞLI ADALGALAR</i>

IV TÜRKMEN EDEBİYATI İLE İLGİLİ DERSLER

DUYGU VE
DÜŞÜNCE

SÖZLÜ VE
YAZILI ESER

GBT 403	TÜRKMEN HALK EEBİYATI (TÜRKMEN TURKISH FOLK LITERATURE)
TL 3044	ÇAĞDAŞ TÜRKMEN EDEBİYATI (MODERN TURKMEN LITERATURE)
TL 3076	ÇAĞDAŞ TÜRKMEN EDEBİYATI: ŞİİR (MODERN TURKMEN LITERATURE: POEM)
TL 4047	ÇAĞDAŞ TÜRKMEN EDEBİYATI: NESİR (MODERN TURKMEN LITERATURE: PROSE)
TL 4022	ÇAĞDAŞ TÜRKMEN EDEBİYATI: DRAMA (MODERN TURKMEN LITERATURE: DRAMA)

TL 3044
ÇAĞDAŞ TÜRKMEN EDEBİYATI

TL 3044 ÇAĞDAŞ TÜRKMEN EDEBİYATI

20-30'lu yıllar Çağdaş Türkmen edebiyatı (şiiir)

Şiiir:

Bu dönemde şiiir, diğier bütün türlerin önünde yer alır. Ekim devriminden sonra şairlerin susturulması, yeni bir ideolojinin hâkim kılınması ve eski Türkmen hayatının yerilmesi Türkmen şiiirinin farklı bir kaynağa doğru, yeni bir çizgide ilerlemesine sebep olur.

TL 3044 ÇAĞDAŞ TÜRKMEN EDEBİYATI

Türkmen edebiyatının güçlü ediplerinin birçoğu önce şair olarak edebiyat hayatına girmiştir. Mollamurat (1885-1930), Durdı Gılıç (1886-1950), Berdi Kerbabayev (1894-1974), Garaca Burunov (1898-1964), Amandurdı Alamişov (1904-1943) ve Yakup Nasırlı bu şairlerdendir. İlk şiirlerini bu dönemde *Türkmenistan Gazetesi* ve *Tokmak* dergisinde yayımlarlar. Bu şiirler atışma tarzındaki geleneksel şiirlere benzeseler de içerikleri yenidir. 20'li yılların şiirlerinde işlenen temalar farklı faklıdır. Kabul ettirmek istenen ideolojinin kavramları da bu şiirlerle birlikte halkın hayatına girer.

TL 3044 ÇAĞDAŞ TÜRKMEN EDEBİYATI

20'li yılların başından sonuna kadar uzanan dönemdeki Türkmen şiirinde şekil ve ölçü, klasik dönemin şekil ve ölçüsünü takip etse de onu kısmen sadeleştirir. Realizm kurallarının geçerli olduğu şiirlere özellikle 1920'li yılların son dönemlerinde yavaş yavaş sosyalist realizmin prensipleri hâkim olmaya başlar. Türkmen edebiyatı ve Türkmen Türkçesi varlığını ortaya koymaya çalıştığı bu dönemde Rus edebiyatı yanında diğer Sovyet Türk edebiyatlarıyla da ilişkiler kurmaya başlar.

TL 3044 ÇAĞDAŞ TÜRKMEN EDEBİYATI

Bu dönemin diğer önemli özelliklerinden biri, tercümele vasıtasıyla diğer edebiyatlarla ilişki kurup onlarla kendi edebiyatlarını kıyaslama yoluna gidilmesidir.

Klasik dönemdeki şairlerin eserleri bu dönemde derlenir, toplanır ve korumaya alınır. Sözlü edebiyat ürünleri de derlemelerle tespit edilip yazıya geçirilmeye başlar.

TL 3044 ÇAĞDAŞ TÜRKMEN EDEBİYATI

20'li yıllardaki Türkmen şiirinin geçtiği yol ele alındığında onun bu devirde hayatın ortaya attığı bütün meselelere seslenmeye, onları kendi zamanındaki zahmetkeş halka ulaştırmaya çalıştığını ve bu konuda büyük bir hizmet yerine getirdiğini belirtmek gerekir.

Dönemin sonuna doğru şiirde yeni şekiller, yeni konular yazılmaya başlanır. 20'li yılların şiirini bütün olarak ele aldığımızda onun kendi özelliklerine göre savaşçı bir ruhla yoğrulan bir şiir anlayışına sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

GARAJA BURUNOW

1896-1965

- Görnükli türkmen şahyry, dramaturg, terjimeçi, Türkmenistanyň sungatda at gazanan işgäri (1943).
- Garaja Burunow, 1896njy ýylda Tejende söwdagär maşgalasynda eneden bolýar. Ilki oba mollasynda, Kakadaky medresede, soňra Tejende açylan ýerli rus mekdebinde okaýar.
- 1917nji ýyldan soň ol Tejen etrabynda söwda organlarynda, magaryf edarasynda dürli wezipelerde işleýär.

- 1924nji ýylda Aşgabada metbugat işine çagyrylýar. Şondan hem onuň edebidöredijilik ýoly başlanýar.
- 20nji ýyllarda onuň goşgulary, publisistik eserleri dürli gazetlerde we žurnallarda yzygider çap edilýär.
- 1927nji ýyldan ol iri eserler – poemalar, pýesalar döredip başlaýar.
- Otuzynjy ýyllarda otuza golaý pýesany rus, azerbaýjan dillerinden türkmen diline terjime edýär.
- Olaryň arasynda W. Şekspiriň “Otello”, W. Gogolyň “Derňewçi”, Samet Burgunyň “Ferhat Şirin”, Puşkiniň we Krylowyň dünýä belli eserleri hem bar.

➤ 1941nji ýylda Aşgabatda açylan opera we balet teatry üçin “Seýdi”, “Gül - Bilbil”, “Leýli - Mejnun” operalarynyň, “Aldarköse” baletiniň librettolaryny ýazýar.

➤ Milli teatr sungatyny ösdürmekde we kämilleşdirmekde bitiren uly hyzmatlary üçin oňa **1943-NJI ÝYLDA TÜRKMENISTANYŇ SUNGATDA AT GAZANAN IŞGÄRI** diýen hormatly at dakylýar.

➤ G.Burunowyň dramaturg Bazar Amanow bilen döreden “Keýmir kör” dramasy häli häzire çenli-de sahnadan düşmän gelýär.

➤ Keýmir kör pýesasy türkmen dramaturgiýasynyň taryhynda yz galdyran sahna eserleriniň biridir.

BAZAR AMANOW

1908-1981

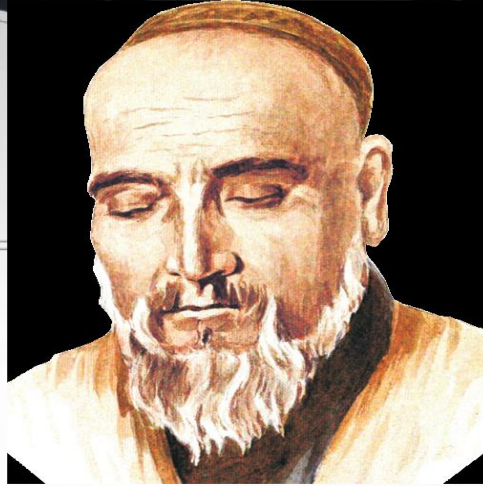
- Türkmen dramaturgy, belli aktýor, Halk artisti.
- Amanow Tejen etrabynda daýhan maşgalasynda 1908nji ýylda eneden bolýar.
- 1926-1929njy ýyllarda Aşgabat teatr studiýasynda okaýar we ony gutaryp, Türkmen döwlet drama teatrynda artist bolup işe başlaýar.

- Ol türkmen sahnasynda Şahyryň (“Jahan”), Nedir şanyň (“Keýmir kör”), Osipiň (“Derňewçi”), Hysrow şanyň (“Hüýrlukga - Hemra”) we onlarça beýleki obrazlary sahnada dikelden ajaýyp artistdir.
- Amanow “Zöhre - Tahyr” (1937, H. Çaryýew bilen), “Aýlar” (1963), “Keýmir kör” (1940, G. Burunow bilen), “Kemine” (1942), “Soltan Sanjar” (1946), “Aýazhan” (1961), “Mollanepes” (1963), “Hazynalar adasy” (1967) pýesalaryny döretdi.
- Amanowyň Burunow bilen ýazan “Keýmir kör” atly taryhy dramasy türkmen teatr sungatynyň altyn fonduna ymykly giren eser boldy. “Keýmir kör” indi 50 ýyldan-da köp wagt bäri sahnadan düşmän gelyän dramadyr.

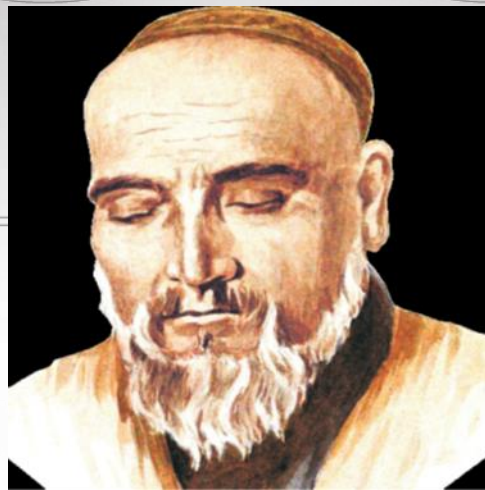

TL 3044 ÇAĞDAŞ TÜRKMEN EDEBİYATI

Durdy Gylyç otuz ýaşlarynda döredijilik işine başlaýar. Onuň 1916–1924-nji ýyllarda döreden «Tumarly», «Jykyr», «Eşekli», «Çatma», «Zalymlar», «Baýlar», «Garyplar» ýaly şygrylarynda durmuşyň köp taraplary ussatlyk bilen suratlandyrylýar.

TL 3044 ÇAĞDAŞ TÜRKMEN EDEBİYATI

1927-nji ýylda Durdy Gylyç Türkmenistan Sowetleriniň ikinji gurultaýyna Daşoguz welaýatyndan delegat bolup gatnaşýar. Ol gurultaýda çykyş edip, halkyň arzuw-isleglerini şygry bilen beýan edýär.

Şahyryň bu çykyşy «Sýezdden» ady bilen şol ýylyň 7-nji aprelinde «Türkmenistan» gazetinde çap edilýär. Munuň özi onuň metbugatda çykan ilkinji şygry bolýar.